

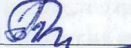

Axborot manbalari

1. www.turk.dili.google.com.tr
2. http://www.ut.uz/eng/today/europe_recognizes_her_discovery.mgr
3. <http://www.schneid9.de/sprache/linguistik/ling11.pdf>
4. <http://www.uni-leipzig.de/~fsger/materialien/Texte/Lexikologie.pdf>
5. www.dersimiz.com
6. www.altinmiras.com
7. www.thinsan.com

8. O'QUV DASTURI HAQIDA MA'LUMOT

O'quv dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2022-yil 25 "08" dagi "1" -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.	
"Folklorshunoslik va dialektologiya" kafedrasini mudiri, f.f.d., professor S. Ashirboev	 (imzo)
Tuzuvchi: Z. Xidraliyeva	 (imzo)
"Folklorshunoslik va dialektologiya" kafedra katta o'qituvchisi	
Taqrizchilar: M. Rahmatov	 (imzo)
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi;	
M. Turdibekov	 (imzo)
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi	

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

Rektor _____ Sh. Sirojiddinov
2022-yil “25” avgust

“O‘ZBEK DIALEKTOLOGIYASI”

fanining o‘quv dasturi (sillabusi)

Bilim sohasi:	100 000 – Ta‘lim
Ta‘lim sohasi:	110 000 – Ta‘lim
Ta‘lim yo‘nalishi:	60111400 – O‘zbek tili va adabiyoti

Fan/modul kodi 302 O'D 1 4		Fan/modul turi majburiy	Ta'lim tili o'zbek		Ishlab chiqilgan o'quv yili 2022/2023					
Semestr	Har bir semestrda modulning nomi	ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari	O'quv mashg'ulotlari (soat)					Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
				Jami:	ma'ruza	seminar	amaliy	laboratoriya		
I	O'ZBEK DIALEKTOLOGIYASI	4	4	60	20	0	40	0	60	120
	Jami:	4	4	60	20	0	40	0	60	120

1. FANNING MAZMUNI

Fanni o'qitishdan *maqsad* o'zbek shevalarining asosiy xususiyatlari – fonetikasi, leksikasi va grammatik qurilishi to'g'risida, shevalar bo'yicha xalqaro jarayonlardagi masalalar va muammolar to'g'risida ma'lumot berish, shevalarni va ularning fonetikasi, leksikasi va grammatikasini ilmiy jihatdan tadqiq qilish ko'nikmalarini shakllantirish hamda talabalarni shu borada mantiqiy fikrlashga, to'g'ri xulosa chiqarishga tayyorlashdir.

Fanni o'qitishning *vazifasi* talabalarga fan nazariyasi hamda amaliyotiga oid bilimlarni berish, olgan nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay bilishga o'rgatishdir.

2. FANNI O'QITISH NATIJALARI VA SHAKLLANADIGAN KASBIY KOMPETENSIYALAR

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- "O'zbek dialektologiyasi"ning nazariy va amaliy muammolari, uning filologik fanlar tizimidagi o'rni, terminologiyasi, o'zbek tilining dialektal tuzilishi, shevalarni o'rganishning yangi metod va metodikalari sohasidan *tasavvur va bilimlarga ega bo'lishi*;

- o'zbek shevalaridagi o'ziga xos fonetik, leksik va grammatik xususiyatlarni o'zlashtirish, sheva vakillaridan dialektal matnlarni yozib olish, ulardan dialektal so'zlarni ajratib olish va ularga lug'at maqolalar tayyorlash, dialektal farqlarni aniqlash *ko'nikmalariga*;

- respondentlar bilan amaliy ishlay olish, to'plangan dialektal materiallarni ilmiy tahlil qilish, uni ilmiy maqola sifatida shakllantirish, dialektologik adabiyot materiallarni tahlil qila olish va ularni o'zi to'plagan materiallarga tatbiq eta olish va talabalar konferensiyasi va seminarlarida ma'ruza bilan ishtirok etish *malokatariga ega bo'lishi lozim*.

3. O'QUV FANI O'QITILISHI BO'YICHA USLUBIY KO'RSATMALAR

Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (aqliy hujum, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar; jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

4. TALABALAR KREDITLARNI OLISH TARTIBI

Talabalarining bilimini baholash tartibi O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.

1. Nazoratlarni amalga oshirish tartibi.

Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida og'zaki yoki test shaklda o'tkaziladi.

Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha test yoki og'zaki shaklda o'tkaziladi.

Izoh: Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 martagacha o'tkazilishi mumkin.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarning o'tkazilishi muddatlari muayyan o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

2. Talabalarining bilim baholash mezonlari:

talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **5 (a'lo) baho**;

talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **4 (yaxshi) baho**;

talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **3 (qoniqarli) baho**;

talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda – **2 (qoniqarsiz) baho** bilan baholanadi.

5. O'QUV MASHG'ULOTLARI VA MUSTAQIL TA'LIM QISMI
I-SEMESTR

I. Ma'ruza mashg'ulotlari

№	Ma'ruza mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1	Kirish. "O'zbek dialektologiyasi" fanining maqsad va vazifalari	"O'zbek dialektologiyasi" fani, uning predmeti, maqsad va vazifalari. Fanning nazariy va amaliy ahamiyati. Sheva, dialekt va lahja tushunchalari. Mahalliy va ijtimoiy dialekt. O'zbek shevalarini o'rganilish metodlari.	2
2	Transkripsiya va unga xos xususiyatlar	Transkripsiya, fonetik va fonologik transkripsiya. Transliteratsiya. Unfi tovushlarda qo'llaniladigan transkripsion belgilar. Undosh tovushlarda qo'llaniladigan transkripsion belgilar. An'anaviy va yangi o'zbek transkripsiyasi. Diakritik belgilar.	2
3	O'zbek shevalarining fonetik xususiyatlari	O'zbek shevalarining vokalizmi. O'zbek shevalaridagi va o'zbek adabiy tilidagi unlilar munosabati. Birlamchi, ikkilamchi cho'ziqlik va emfatik (ultra) cho'ziqlik. Lablangan va lablanmagan unlilar. Diftonglashish hodisasi. O'zbek xalq shevalarining konsonantizmi. Shevalardagi «y» lashish va «j» lashish hodisalari. O'zbek shevalaridagi undoshlar tasnifining o'ziga xos jihatlari va o'zbek adabiy tili undoshlari tasnifi bilan munosabati.	2
4	O'zbek shevalaridagi fonetik qonun va jarayonlar	O'zbek shevalarida singarmonizm va uning turlari. Palatal singarmonizm. Labial singarmonizm. Umlaut. Diftong va diftongoidlar. Tovushlarning kombinator va pozitsion o'zgarishlari. Unlilar cho'ziqligi turlari. Tovush mosligi. Shevalarda sandxi holatidagi tovush	2

		o'zgarishlari. Spirantizitsiya. Spontan o'zgarishlar. Eliziya. So'z shakllarining torayishi. Unli va undoshlarning orttirilishi.	
5	O'zbek shevalari leksikasi va leksikografiyasi	O'zbek shevalari leksik tarkibidagi umumxalq tiliga xos umumiy leksik qatlam haqida ma'lumot. Dialektal so'z va uning turlari. O'zbek shevalari leksik tarkibida tub (turkiy) va o'zlashtirilgan so'zlar. Shevalar leksikasining adabiy til bilan munosabati. Shevalar leksikografiyasi. ularni tuzish tamoyillari va turlari. Bu sohada yaratilgan lug'atlar. Shevalar leksikografiyasining yutuq va kamchiliklari.	2
6	O'zbek shevalarining grammatik xususiyatlari	O'zbek shevalarida grammatik son, egalik va kelishik kategoriyasi. Mustaqil so'z turkumlariga xos morfologik shakllar va yordamchi so'z turkumlari, undov va mimemalar. Shevalarda so'z birikmasi va izofali birikmalar. Sheva matnlarida gaplarning qo'llanish xususiyatlari.	2
7.	O'zbek tili lahjalarining asosiy xususiyatlari	Qarluq, qipchoq, o'g'uz lahjalarining muhim fonetik, leksik va grammatik xususiyatlari.	2
8	Adabiy til va dialektlar munosabati	O'zbek adabiy tili hamda sheva va dialektlar. Ularga xos leksik xususiyatlar. Adabiy til va tayanch dialekt. Badiiy adabiyot va dialektizm. O'zbek adabiy tili va dialektlari avtonomiyasi va geteronomiyasi.	2
9	Areal lingvistika	Lingvistik geografiya tushunchasi. Tilshunoslikdagi bunday yo'nalishning paydo bo'lishi va taraqqiyoti. Lingvistik geografiyaning mohiyati. O'zbek shevalarining lingvistik geografiya usulida o'rganilishi. Dialektologik atlaslar.	2

10	O'zbek shevalari tasnifi	O'zbek shevalarining dialektal bo'linishi. O'zbek xalq shevalari tasnifi: a) prof. I.A.Zaruibin tasnifi; b) prof. K.K.Yudaxin tasnifi; v) prof. Y.D.Polivanov tasnifi; g) G'ozi Olim tasnifi; d) prof. A.K.Borovkov tasnifi; e) prof. V.V.Reshetov tasnifi.	2
Jami:			20 s.

2. Amaliy mashg'ulotlar

№	Amaliy mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1.	Transkripsiya. Shevalardan yozib olingan matnlarni transkripsiyada o'qish	Shevaga xos matnlarda unli va undoshlar transkripsiyasi. Transkripsion va diakritik belgilarning amal qilishi.	2
2.	Shevalardan yozib olingan matnlarni transkripsiyada o'qish va yozish	An'anadagi transkripsiyada yozilgan shevaga xos matnlarni yangi o'zbek transkripsiyasiga transliteratsiya qilish va o'qish.	2
3.	Transkripsiyada matn yozishni mashq qilish	Diktofondan foydalanib, suhbat, xalq maqollari, qo'shiqlari va frazeologik birliklarni transkripsiyada yozish.	2
4.	Transkripsiyada yozilgan matnlarni tahlil etish	Shevalardan yozib olingan matnlarda unli va undosh tovushlarning variantlarini aniqlash, kontrast juftliklarga izoh berish.	2
5	Fonetik tahlil. Singarmonizm va uning turlari	O'zbek shevalarida singarmonizm qonuni va uning turlari. Palatal singarmonizm. Labial singarmonizm.	2
6	Qarluq lahjasi shevalaridan yozib olingan matnlarni fonetik tahlil qilish	Qarluq shevalarida amal qiladigan fonetik qonunlar va fonetik jarayonlarni aniqlash.	2
7	Qipchoq lahjasi shevalaridan yozib olingan matnlarni fonetik tahlil qilish	Qipchoq shevalarida amal qiladigan fonetik qonunlar va fonetik jarayonlarni aniqlash	2

8	O'g'uz lahjasi shevalaridan yozib olingan matnlarni fonetik tahlil qilish	O'g'uz shevalarida amal qiladigan fonetik qonunlar va fonetik jarayonlarni aniqlash	2
9	Dialektal matnlarning leksik tahlili	Matnda shevaga xos leksik tarkibni, leksik qatlamni belgilash. Dialektal so'zlarni topish va leksik moslikni aniqlash.	2
10	Shevalardan yozib olingan matnlarni leksik-semantik tahlil etish	Matnda qo'llangan dialektal so'zlarning shevadagi o'zgacha ma'nolarini aniqlash.	2
11	Muayyan shevada dialektal lug'at va uning turlari. Ularning tuzish tamoyillari.	Dialektal lug'at, sof dialektal so'z, sheva lug'atini tuzish tamoyillari.	2
12	Ma'ium bir shevadan dialektal lug'at maqolalar tayyorlash	Alohida bir shevada dialektal lug'at maqolalar, ularni tayyorlash me'yorlari.	2
13	Qarluq lahjasidagi matnlarni morfologik tahlil qilish	Qarluq lahjasiga oid matnlarda mustaqil so'z turkumlarining o'ziga xos morfologik xususiyatlari o'rganiladi.	2
14	Qipchoq lahjasidagi matnlarni morfologik tahlil qilish	Qipchoq lahjasiga oid matnlarda mustaqil so'z turkumlarining o'ziga xos morfologik xususiyatlari o'rganiladi.	2
15	O'g'uz lahjasidagi matnlarni morfologik tahlil qilish	O'g'uz lahjasiga oid matnlarda mustaqil so'z turkumlarining o'ziga xos morfologik xususiyatlari o'rganiladi.	2
16	Shevalarda yordamchi so'z turkumlarining o'ziga xos xususiyatlari	Shevalarda yuklama, ko'makchi, bog'lovchi, undov va taqlidiy so'zlarning o'ziga xos shaklda uchrashi.	2
17	Shevalarda so'z yasashining o'ziga xos xususiyatlari	Shevalarda so'z yasovchi shakllar va ularning o'ziga xos xususiyatlari aniqlanadi.	2
18	Dialektal matnlarning sintaktik tahlili	Shevadan yozilgan matnlarda so'z birikmasi va izofali birikmalar. Gapning qo'llanishida o'ziga xoslik, tautologik bo'laklarning sintaktik xususiyatlarini o'rganish.	2

19	Badiiy asarlarda dialektizmlar va ularning turlari tahlili	Badiiy adabiyotlarda aks etgan leksik, fonetik va morfologik hamda sintaktik-stilistik dialektizmlarni aniqlash.	2
20	Shevalardan yozib olingan matnarni kompleks tahlil qilish	Shevada yozilgan matnlarning fonetik, leksik, morfologik va sintaktik tahlili.	2
		Jami:	40 s.

3. Mustaqil ta'lim ishlari

“Mustaqil ta'lim va mustaqil mashg'ulotlar”ning asosiy maqsadi – o'qituvchining rahbarligi va nazoratida muayyan tadqiqot ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish.

Fan bo'yicha mustaqil ta'limni tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- O'zbek shevalari bo'yicha yaratilgan darsliklar bilan mustaqil ravishda tanishish;
- sheva so'zlarini transkripsiyada yoza olish ko'nikmasini shakllantirish;
- amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rib kelish;
- muayyan mavzu bo'yicha tezis yoki maqola tayyorlash;
- amaliy mavzular bo'yicha ijodiy ishlash;
- qipchoq lahjasiga oid matnlar ustida ishlash;
- qartluq lahjasiga oid matnlarni o'qish va matnni transkripsiyada yozish;
- o'g'uz lahjasidagi matnlar ustida ishlash;
- belgilangan mavzular bo'yicha taqdimot tayyorlash.

Taqdimotlar amaliy mashg'ulotlarda muhokama qilinadi va baholanadi.

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	O'quv mashg'ulot turi nomi	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1	O'zbek dialektologiyasi"ning asosiy tushunchalari	ma'ruza	Dialekt, sheva va lahjalarning o'ziga xos xususiyatlari.	2
2	O'zbek shevalarining o'rganilishi tarixi	ma'ruza	O'zbek shevalarini o'rganishda qo'llaniladigan metodlar	2
3	Transkripsiya va unga xos xususiyatlar	amaliy	An'anaviy va yangi o'zbek transkripsiyasi. Diakritik belgilar.	2
4	O'zbek shevalari fonetikasi	ma'ruza	O'zbek shevalari vokalizmi. O'zbek shevalaridagi va o'zbek adabiy tilidagi unililar munosabati.	4

5	Birlamchi, ikkilamchi cho'ziqlik va emfatik (ultra) cho'ziqlik Lablangan va lablanmagan unli'lar	amaliy	Tovushlarning kombinator va pozitsion o'zgarishlari. Unli'lar cho'ziqligi turlari. Tovush mosligi	2
6	O'zbek xalq shevalarining konsonantizmi	ma'ruza	Shevalardagi «y» lashish va «j» lashish hodisalari. O'zbek shevalaridagi undoshlar tasnifi'ning o'ziga xos jihatlari va o'zbek adabiy tili undoshlari tasnifi bilan munosabati	2
7	O'zbek shevalaridagi nutq tovushlarining kombinator va pozitsion o'zgarishlari	amaliy	Singarmonizm va uning turlari. Akkomadatsiya, assimilatsiya va uning turlari. Dissimilatsiya. Sandxi holatidagi tovush o'zgarishlari. Spirantizitsiya. Spontan o'zgarishlar. Eliziya. So'z shakllarining torayishi. Unli va undoshlarning o'rtirilishi	2
8	O'zbek shevalari leksikasi	amaliy	O'zbek shevalari leksik tarkibidagi umumxalq tiliga xos umumiy leksik qatlam haqida ma'lumot. Dialektal so'z va uning turlari	2
9	Shevalar leksikasining adabiy til bilan munosabati	amaliy	Shevalar leksikasi va jargonlar. Leksik moslik. Shevalardan o'zbek adabiy tiliga so'z o'zlashish masalasi	2
10	Shevalar leksikografiyasiga xos xususiyatlar	ma'ruza	Dialektal lug'atlarni tuzish tamoyillari va turlari. Bu sohada yaratilgan lug'atlar. Shevalar leksikografiyasining yutuq va kamchiliklari	4
11	Bir sheva lug'ati	amaliy	Muayyan shevadan "Bir sheva lug'ati"ni shakllantirish	2
12	Shevalar morfologiyasi	amaliy	Shevalardagi so'z turkumlari va ularning yasalishi.	2
13	Muayyan shevaning kelishiklar tizimi	amaliy	Shevalardagi kelishiklarning o'ziga xos xususiyatlari	2
14	Alohida shevaning egalik shakllari	amaliy	O'zbek shevalarida grammatik son kategoriyasi va uning variantlari	2
15	Muayyan shevada fe'lining funksional shakllari	amaliy	Ravishdosh, sifatdosh, harakat nomi shakllari va ularning variantlari	2

16	Alohida shevada zamon shakllari	amaliy	O'tgan zamon. Hozirgi zamon. Kelasi zamon. Zamon shakllarining o'ziga xos xususiyatlari.	2
17	Shevalarda yordamchi so'z turkumlari	amaliy	Alohida shevada yordamchi so'z turkumlarining o'ziga xosligini aniqlash	2
18	Shevalarda so'z yasalishi	amaliy	So'z yasalishiga oid misollarni dialektal matnlardan topish	2
19	Shevalar sintaksisi	amaliy	Dialektal matn – shevalar sintaksisini o'rganish obyekti. Dialektal gap va so'z birikmalari	2
20	Qarluq lahjasining muhim xususiyatlari haqida	amaliy	Shevalardan o'zbek adabiy tiliga so'z o'zlashish masalasi	2
21	Qipchoq lahjasining muhim xususiyatlari	amaliy	Lahjaning fonetik, leksik, grammatik xususiyatlari	2
22	O'g'uz lahjasining muhim xususiyatlari to'g'risida	amaliy	Lahjaning fonetik, leksik, grammatik xususiyatlari	2
23	O'zbek xalq shevalari tasnifi	ma'ruza	Prof. Y.D.Polivanov tasnifi; b) G'ozli Olim tasnifi	2
24	O'zbek xalq shevalari tasnifi	ma'ruza	Prof. A.K.Borovkov tasnifi; b) prof. V.V.Reshetov tasnifi	2
25	Lingvistik geografiya	ma'ruza	Tilshunoslikda lingvistik geografiya metodining paydo bo'lishi va taraqqiyoti. Lingvistik geografiyaning mohiyati	2
26	O'zbek shevalarining lingvistik geografiya usulida o'rganilishi	ma'ruza	A. Jo'rayev, Q. Muhammadjonov, A. Shermatov, N. Murodova, Y. Ibrohimov va Z. Ibrohimova, I. Darveshov, N. Raxmonovlarning tadqiqotlari	2
27	Dialektologik atlaslar	amaliy	O'zbekistonda lingvistik geografiyaning shakllanishi	2
28	Badiiy adabiyotlarda dialektizmlar tahlili	amaliy	Badiiy asarlar ustida ishlash. Dialektizmlarni qo'llashda yozuvchining maqsadi	2
				Jami: 60 soat

6. O'QUV ADABIYOTLARI VA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

1. Ashirboyev S. O'zbek dialektologiyasi. – Toshkent: Nodirabegim, 2021.
2. Ashirboyev S. O'zbek dialektologiyasi. – Toshkent: Navro'z, 2016.
3. Murodova N. O'zbek dialektologiyasi. – Toshkent, 2019.
4. Enazarov T. Dialektologiya metodologiyasi. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2020.
5. Xidraliyeva Z. O'zbek dialektologiyasi (amaliy mashg'ulotlar) – Toshkent: Nodirabegim, 2021.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари” туғрисида // Халқ сузи. 2017 йил, 21 апрель.
2. Мирзиёев Ш.М. Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз йиллигига бағишланган тапталари маросимдаги нутқ // Халқ сузи. 2019 йил октябрь.
3. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетини ташкил этиш туғрисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони // Халқ сузи. 2016 йил 15 май.
4. Абдуллаев Ф. Хоразм шевалари. Т., 1960.
5. Абдуллаев Ф.А. Дialekтал дугат тузиш принциплари хақида // УГА.Т., 1966. 2-сон. 39-бет.
6. Абдуллаев Ф.А. Ўзбек тилининг угуз лаҳжаси. – Т., Фан, 1978.
7. Абдурахмонов Д. Ўзбек шевалари морфологиясининг урганилиши // Ўзбек шевалари морфологияси. – Тошкент. Фан, 1984. 248-271-бетлар.
8. Бегалиев М.Қ. Ўзбек тилининг Қорабулоқ шеваси лексикаси. Тошкент, Iqtisod-Moliya, 2007.
9. Ишаев А. Ўзбек дialekтал лексикографияси. – Т., Фан, 1990.
10. Рахимов С. Сурхондарё ўзбек шевалари дугати. Денов, 1993.
11. Ражабов Н. Ўзбек шевашунослиги. – Тошкент: Ўқитувчи, 1996.
12. Ренетов В. В., Шоабдурахмонов Ш. Ўзбек дialekтологияси. -Тошкент: Ўқитувчи, 1959; - Тошкент: Ўқитувчи, 1962; -Тошкент: Ўқитувчи, 1978.
13. To'ychiboyev B., Hasanov B. O'zbek dialektologiyasi. – Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2004.
14. Шоабдурахмонов Ш. Ш. Ўзбек адабий тили ва ўзбек халқ шевалари. -Тошкент. 1962.
15. Шоимова Н. Қашқадарё ўзбек кичик шевалари лексикаси. –Қарши: Насаф, 2000.
16. Enazarov T., Karimjonova V. va boshqalar. O'zbek dialektologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2012.
17. Ўзбек халқ шевалари дугати. –Тошкент: Фан, 1971.